

Evaluarea Periodică Universală a Drepturilor Omului în Republica Moldova

Raportul Instituției Naționale de Protecție a Drepturilor Omului (Oficiului Avocatului Poporului) pentru ciclul II, Noiembrie 2016

Acest Raport a fost elaborat de Oficiul Avocatului Poporului (Ombudsmanul) Republicii Moldova, în calitate de Instituție Națională de Protecție a Drepturilor Omului acreditată cu statutul "B". Acest Raport se bazează pe evaluări ale situației drepturilor omului care rezultă din cererile primite de la cetățeni, din monitorizările efectuate de Ombudsman și din informații oficiale furnizate de actorii sociali relevanți. În procesul elaborării Raportului, Ombudsmanul a avut întâlniri de consultare cu exponenți ai celor mai reprezentative ONG-uri din țară.

În noiembrie 2009, Instituția Ombudsmanului a fost acreditată cu statutul "B" în calitate de Instituție Națională de Protecție a Drepturilor Omului (NHRI). Din anul 2008, în Oficiul Ombudsmanului cu competențe generale activează un Ombudsman specializat – Ombudsmanul pentru drepturile copilului; în perioada 2008-2014 Ombudsmanul a exercitat mandatul MNPT, în consultare cu societatea civilă¹. În aprilie 2014 Parlamentul a adoptat Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), prin care Centrul pentru Drepturile Omului este reorganizat în Oficiul Avocatului Poporului și este redus numărul ombudsmanilor de la 4 – la 2. Cu toate acestea, *extinderea mandatului nu a fost urmată de consolidarea financiară, iar parametrii și starea tehnică a clădirii în care este amplasată instituția nu permite angajarea colaboratorilor, crearea condițiilor de muncă adecvate și adaptarea rezonabilă a clădirii pentru persoanele cu nevoi speciale.*

Oficiul Avocatului Poporului este o autoritate publică autonomă și independentă organizațional, funcțional, operațional și financiar față de orice autoritate publică, persoană juridică, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, față de orice persoană fizică, inclusiv cu funcție de răspundere de orice nivel. Oficiul acordă asistență necesară Avocatului Poporului și Avocatului Poporului pentru drepturile copilului, membrilor Consiliului pentru prevenirea torturii și, potrivit legii², conlucrează cu organizațiile internaționale cu atribuții în domeniul drepturilor omului.

Consolidarea Instituției Naționale de Protecție a Drepturilor Omului (NHRI) conform Principiilor de la Paris

După multiple evaluări și recomandări înaintate de instituții internaționale de drepturi ale omului, experți naționali și internaționali, reformarea NHRI a fost inclusă ca obiectiv în Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pe anii 2011-2014³ și ca direcție strategică distinctă în Strategia de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016⁴.

---

¹ La 09 mai 2014 a intrat în vigoare noua Lege cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 54/03.04.2014, potrivit căreia mandatul NPT este exercitat de Consiliul pentru prevenirea torturii, creat pe lângă Oficiul Ombudsmanului, în componența căruia intră 5 reprezentanți ai societății civile, Avocatul Poporului și Avocatul Poporului pentru drepturile copilului.

² Legea pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a oficiului Avocatului Poporului nr. 164 din 31.07.2015.

³ Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 90 din 12.05.2011 cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pe anii 2011-2014.

⁴ Legea nr. 231 din 25.11.2011 privind aprobarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016, Hotărârea Parlamentului nr. 6 din 16.02.2012 privind aprobarea lanului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016.

Pe 03.04.2014 Parlamentul a adoptat *Legea nr.52 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul)*, aceasta însă nu răspunde necesităților de reformare a instituției și de consolidare a capacităților ei. În procesul de aplicare a noului cadru normativ s-au constatat curențe care influențează asupra bunei exercitări a mandatului Ombudsmanului și a instituției. Unele prevederi ale legii au fost declarate neconstituționale⁵. La solicitarea Ombudsmanului, Comisia de la Veneția s-a expus⁶ asupra unor probleme apărute în legătură cu noul model al NHRI ales de Moldova, iar Directoratul general Drepturile Omului și Statul de Drept (Directoratul pentru Drepturile Omului) al Consiliului Europei⁷ s-a pronunțat pe marginea deficiențelor din *Legea nr.52/03/04/2014* cu referire la instituirea și funcționarea Mecanismului național de prevenire a torturii. *Au fost apreciate drept problematice aspectele legale ce țin de funcționalitatea Avocatului Poporului pentru drepturile copilului, funcționalitatea Mecanismului național de prevenire a torturii, prevederile ce țin de rangul și remunerarea Avocatului Poporului, asigurarea financiară a Oficiului Avocatului Poporului, independența funcțională a Ombudsmanului și independența față de alte instituții.*

*Probleme majore pentru NHRI rămân finanțarea insuficientă și lipsa unui sediu adecvat. Instituția este amplasată într-o clădire avariata, iar în decursul mai multor ani Guvernul nu poate identifica o clădire care să corespundă cerințelor instituției*⁸.

Legea nr. 52 necesită revizuire pentru a asigura corespunderea acesteia cu standardele internaționale și bunele practici în domeniu; este necesară asigurarea Oficiului Avocatului Poporului cu sediu adecvat și finanțarea corespunzătoare a activității Ombudsmanului.

Drepturile Copilului

Incluziunea copiilor cu dizabilități

Incluziunea copiilor cu cerințe educaționale speciale și dizabilități (SEND)⁹ presupune dezvoltarea serviciilor de suport pentru cadre didactice, părinți și copiii cu necesități speciale¹⁰. În anul de învățământ 2014-2015 studiau 101 copii cu CES dezinstituționalizați, iar în anul de instruire 2015-2016 - 591 copii¹¹. Serviciile de suport sînt în continuă dezvoltare.

Este necesară adaptarea rezonabilă a instituțiilor de învățământ la nevoile copiilor cu dizabilități; dezvoltarea și perfecționarea continuă a cadrelor didactice, a mecanismelor și instrumentelor necesare.

Dreptul copilului de a crește într-un mediu familial

Reforma sistemului rezidențial¹² este îngreunată de insuficiența serviciilor alternative instituțiilor rezidențiale; inacțiunile din partea autorităților tutelare responsabile de asistența și protecția copiilor orfani și a celor rămași fără ocrotire părintească; finanțarea insuficientă a serviciilor sociale (tutela/curatela, asistența parentală profesionistă, casele de tip familial), îndemnizațiile mici adresate copiilor orfani și celor rămași fără ocrotire părintească.

⁵ Hotărîrea Curții Constituționale nr. 27 din 13.11.2014, <http://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=518&l=ro>. Sesizarea a fost înaintată de avocatul parlamentar la 18 iunie 2014 privind controlul constituționalității sintagmei ”depusă de o persoană declarată incapabilă printr-o hotărîre judecătorească” din art. 21 alin. (5) lit. e) al Legii cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52 din 03 aprilie 2014. Potrivit prevederii contestate la Curtea Constituțională, Avocatul Poporului nu putea primi spre examinare cererile depuse de persoane declarate incapabile prin hotărîre judecătorească; Hotărîrea Curții Constituționale nr.27 din 13.11.2014, <http://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=518&l=ro>.

⁶ Avizul nr. 808/2015 din 25.06.2015 al Comisiei europene pentru democrație prin drept (Comisia de la Veneția), [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-REF\(2015\)018-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-REF(2015)018-e).

⁷ Avizul Directoratului general Drepturile Omului și Statul de Drept (Directoratul pentru Drepturile Omului) al Consiliului Europei privind *Legea nr. 52 din 3 aprilie 2014 a Republicii Moldova cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) Capitolul V, Mecanismul național de prevenire a torturii*, Ref DGI (2015) 25 din 28 noiembrie 2015, http://www.coe.md/images/stories/Articles/CJR-Project/npm_omb_law_md_opinion_ro.pdf

⁸ Raportul Ombudsmanului privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2015.

⁹ Programul național de dezvoltare a educației incluzive pentru anii 2011- 2020; Ordinul Ministrului Educației (ME) nr. 99 din 26.02.2015; Ordinul ME nr.100 din 26.02.2015; Ordinul ME nr.98 din 26.02.2015; Ordinul ME nr.156 din 20.03. 2015; Ordinul ME nr. 311 din 05 mai 2015

¹⁰ http://www.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/1354_raport-2015_cpdom_small_0.pdf.

¹¹ <http://www.ombudsman.md/ro/content/respectarea-drepturilor-copilului-republica-moldova-anul-2015>.

¹² Hotărîrea Guvernului nr. 784 din 09.07.2007 pentru aprobarea Strategiei naționale și a Planului de acțiuni privind reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului pe anii 2007-2012; Hotărîrea Guvernului nr. 434 din 10.06.2014 privind aprobarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020.

Autoritățile tutelare monitorizează insuficient situația copiilor dezinstituționalizați. Contrar legislației, nu este revizuit plasamentul copiilor din instituțiile rezidențiale, în conformitate cu standardele minime de îngrijire¹³, copiii orfani, absolvenți ai instituțiilor rezidențiale, nu sunt asigurați cu spații locative/locuințe sociale¹⁴.

Este necesară responsabilizarea actorilor sociali cu competențe în domeniul asistenței și protecției copiilor orfani și rămași fără ocrotire părintească; alocarea resurselor financiare suficiente pentru crearea și funcționarea serviciilor alternative.

Prevenirea și combaterea exploatării copilului prin muncă

Legislația¹⁵ stabilește vârsta și condițiile de angajare a copiilor la muncă. În intervalul de timp între cele două cicluri UPR au fost elaborate și implementate politici în scopul de a preveni și combate exploatarea copilului prin muncă¹⁶, înăsprirea sancțiunilor pentru încălcările ce privesc munca copiilor¹⁷. Statisticile oficiale atestă o diminuare a fenomenului¹⁸.

Tradițional, minorii sînt atrași la muncă în domeniul agriculturii, industriei prelucrătoare, comerțului cu ridicata și amănuntul, etc. De regulă, aceștia provin din familii defavorizate.

Sunt necesare campanii de informare, în special a grupurilor vulnerabile; aplicarea eficientă a mecanismelor existente de monitorizare a procesului de angajare și de sancționare a angajatorilor care încalcă legislația.

Justiția pentru copii

Au fost înregistrate progrese privind consolidarea sistemului de justiție pentru copii prin instituirea noilor mecanisme și implementarea acestora¹⁹. Nu există cadru legal și instituțional pentru sancționarea și reeducarea minorilor care comit infracțiuni dar nu pot fi atrași la răspundere penală.

Pentru funcționarea eficientă a mecanismelor elaborate este necesară: asigurarea cu resursele financiare și umane suficiente; implementarea mecanismului de colectare și prelucrare a datelor privind sistemul de justiție pentru copii²⁰; crearea cadrului instituțional și legal privitor la copiii care au comis infracțiuni prevăzute de legea penală dar nu au atins vârsta răspunderii penale; consolidarea rolului autorităților la resocializarea și reintegrarea minorilor; elaborarea și implementarea unui plan național de prevenire și combatere a delicvenței juvenile²¹.

Asigurarea serviciilor medicale de calitate

Lipsa instrumentelor adecvate pentru implementarea legislației conduce la neregularități în sistem, cu impact asupra accesului și calității serviciilor medicale. Deficitul de personal competent în domeniul sănătății publice, în special în medul rural urmare a exodului specialiștilor; infrastructura și starea sanitaro-igienică nesatisfăcătoare a instituțiilor medicale; echipamentul medical depășit și dotarea tehnico-materială insuficientă²² sunt condițiile care duc la scăderea accesului populației la servicii medicale calitative și demotivează personalul medical care, în condiții grele de muncă, surmenaj și remunerare insuficientă, părăsesc sistemul sănătății.

O problemă a sistemului de sănătate este asigurarea și monitorizarea calității și siguranței serviciilor prestate. Procurarea medicamentelor în instituțiile medicale publice se face după principiu celui mai ieftin produs propus, care nu întotdeauna este cel mai bun ca și calitate. Serviciile, în special în regiunile rurale, nu au capacitatea de a oferi asistența necesară, fiind slab

¹³ http://www.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/studiu_protectia_copiilor_in_rm_0.pdf.

¹⁴ Legea nr. 75 din 30 aprilie 2015 cu privire la locuințe.

¹⁵ Codul muncii nr. 154 din 28.03.2003.

¹⁶ Planul național de acțiuni privind prevenirea și eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului pentru anii 2011-2015, aprobat prin Hotărârea Guvernului din 11 octombrie 2011.

¹⁷ Art. 165¹, art. 168 Cod Penal, art. 55, 55¹, 58 Cod Contravențional, art. 7¹ Codul Muncii.

¹⁸ <http://www.ism.gov.md/ro/content/raport-anual-0>; <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=359314>

¹⁹ Raportul Ombudsmanului privind respectarea drepturilor omului în anul 2015 <http://ombudsman.md/ro/content/respectarea-drepturilor-copilului-republica-moldova-anul-2015>.

²⁰ Ordinul comun al Ministrului Justiției și Ministrului Afacerilor Interne, nr.19/17 din 26 ianuarie 2015.

²¹ Principiile Națiunilor Unite pentru prevenirea delicvenței juvenile cunoscute (principiile de la Riyadh).

²² Strategia de cheltuieli pentru sectorul "Ocrotirea sănătății". 2012-2014, www.minfin.md/common/files/CCTM; Strategia națională de sănătate publică pentru anii 2014-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1032 din 20.12.2013.

dotate cu echipamente și medicamentele necesare primului ajutor calificat. Aceasta conduce la rata înaltă a mortalității care ar putea fi evitată. Procedura de acreditare a instituțiilor medicale publice este formală, fără a efectua un control detaliat al condițiilor de spitalizare, calității și securității echipamentelor utilizate, satisfacției beneficiarilor. Nu există proceduri eficiente de examinare a petițiilor și a erorilor medicale; de monitorizare centralizată a cazurilor de malpraxis. Este scăzut nivelul de respectare de către lucrătorii medicali a drepturilor pacienților, în special a dreptului la viață privată, dreptului la alegere și de a fi informat. Se atestă accesul inechitabil la unele servicii specializate: accesul la medicație pentru persoanele ce suferă de cancer și HIV/SIDA, accesul la îngrijiri paliative calificate. Nu este eficient sistemul existent de control și profilaxie a tuberculozei, de ocrotire a sănătății reproducerii și sănătății sexuale²³.

Sistemul de sănătate este marcat de corupție, condiționată de sărăcie și lipsa instrumentelor eficiente de luptă cu acest fenomen. Circa 93% dintre moldovenii oferă plăți informale medicilor și altor angajați din sectorul medical. Anual suma acestor plăți se ridică la peste 2 miliarde lei. Plățile neformale sunt larg răspândite și în rândul persoanelor care au polițe de asigurare obligatorie de asistență medicală. Circa 80% dintre cetățenii care vin în audiență la Ministerul Sănătății, se plâng de situația în care sunt nevoiți să achite plăți neformale pe care trebuie să le ofere medicilor²⁴.

Statul trebuie să dezvolte instrumentele necesare pentru a crea și promova climatul de toleranță zero față de corupție în sistemul de sănătate. Trebuie dezvoltată o structură imparțială competentă care s-ar ocupa cu investigarea cazurilor de malpraxis, cu dezvoltarea mecanismelor și procedurilor legale prin care să fie asigurat dreptul pacientului de a obține compensații pentru prejudicii de orice natură aduse în urma actului medical.

Trebuie revizuite criteriile de evaluare a standardelor de acreditare a unităților medico-sanitare și farmaceutice și introduse criteriile de corespundere ce ar permite evaluarea respectării drepturilor omului în procesul prestării serviciilor medicale. Acestea ar trebui în special să fie axate spre respectarea calității, securității și siguranței actului medical, atât pentru pacient cât și pentru personalul medical.

Calitatea și accesibilitatea apei potabile

Calitatea apei potabile și accesul la aceasta rămân probleme grave cu care se confruntă Moldova. Volumul de apă disponibil în prezent este de aproximativ 500 m³ pe cap de locuitor per an sau chiar mai puțin²⁵. Gestionarea resurselor de apă decurge defectuos și dezechilibrat, iar calitatea lor este slabă. Proportia locuitorilor cu acces permanent la surse îmbunătățite de apă este de 62%, iar ponderea populației cu acces la canalizare îmbunătățită - 56,6%. Există o diferență considerabilă dintre mediul rural și mediul urban, cu referire la accesul la servicii de alimentare cu apă, aceasta fiind de 22,8% față de 68,9%, iar la accesul la sistemul public de canalizare, diferența este și mai alarmantă - de 1% față de 50,1%.²⁶

Sistemele de alimentare cu apă și canalizare corespund actualelor posibilități financiar-economice de întreținere și exploatare normală a lor. Acestea continuă să degradeze, cauzând pierderi ale resurselor de apă și energetice. Instituțiile care activează în domeniul alimentării cu apă și canalizare sînt fragmentate, au un efectiv limitat pentru a asigura administrarea eficientă a problemelor curente ale sectorului și planificarea financiară a investițiilor pe termen mediu și lung. Din cauza constrîngerilor bugetare, finanțarea din fondurile publice este mică.

Sînt necesare măsuri de îmbunătățire a performanțelor operaționale și financiare ale companiilor prestatoare de servicii de aprovizionare cu apă, pentru creșterea siguranței și

²³ Rapoartele Ombudsmanului din Republica Moldova privind respectarea drepturilor omului în anii 2015, 2014, 2013, 2012; www.ombudsman.md

²⁴ Opinia Directorului Companiei Naționale de Asigurări în Medicină, expusă la Ediția a II-a a Forumul Național de sănătate, 25-26 noiembrie 2013, Chișinău, www.moldova-suverana.md/article/plile-informale-n-sistemul-de-sntate-se-ridic-la-peste-2-mlrd-de-lei_3872.

²⁵ Pragurile recomandate la nivel internațional definesc volumul de 1700 m³ pe cap de locuitor per an drept nivel sigur de disponibilitate a apei dulci regenerabile. Dacă volumul de apă disponibilă este mai mic de 1000 m³ pe cap de locuitor per an, lipsa apei poate împiedica dezvoltarea economică și poate afecta sănătatea și standardul de viață al populației.

²⁶ Raportul Național de Dezvoltare Umană 2014. Cetățeni corporative veritabili. Obiectivele publice și private în serviciul dezvoltării umane, www.undp.md

calității serviciilor asigurate populației; eficientizarea politicilor sectoriale pentru supravegherea, gestionarea și protecția resurselor de apă; monitorizarea calității apei la nivel național, în mod sistematic și coordonat.

Independența, transparența și eficiența sistemului judecătoresc

În procesul implementării Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016²⁷ (SRSJ) au fost adoptate/modificate mai multe legi și întreprinse acțiuni pentru asigurarea accesibilității și independenței sistemului judecătoresc, sporirea transparenței și eficienței acestuia²⁸. Nu s-au înregistrat progrese în domeniul consolidării integrității actorilor din sectorul justiției: nu sunt implementate măsurile anticorupție și standardele de etică profesională și de conduită anticorupție la nivelul tuturor instituțiilor din sectorul justiției, nu este suficient promovată dezvoltarea unei culturi de intoleranță față de fenomenul corupției.

Sistemul justiției este perceput de populație drept corupt. Aceasta afectează grav credibilitatea actului de justiție și alimentează neîncrederea oamenilor în integritatea persoanelor care activează în acest domeniu. Sondajele bianuale realizate de Institutul de Politici Publice²⁹, începând cu anul 2003, atestă o descreștere dramatică a încrederii cetățenilor în justiție de la 26% în mai 2012, la 12% în noiembrie 2015.

Este necesară implementarea acțiunilor de eradicare a corupției din sistem; asigurarea continuității reformei prin identificarea și dezvoltarea cadrului general privind viitoarele politici care urmează a fi realizate după expirarea SRSJ; continuarea eforturilor pentru edificarea unui sector al justiției accesibil, eficient, independent, transparent, profesionist și responsabil față de societate.

Asigurarea condițiilor minime de detenție

Condițiile de detenție în penitenciarele din Moldova nu s-au îmbunătățit considerabil și ating nivelul minim de severitate necesară pentru a constitui tratament inuman și degradant. Ombudsmanul a stabilit natura sistemică a problemei suprapopulării în închisorile din țară, condițiilor de igienă, calității și cantității insuficiente a alimentelor, lipsei de îngrijiri medicale adecvate³⁰. Credibilitatea acestei surse este confirmată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în hotărârile³¹ sale.

Criza economică a generat sistarea, din iulie 2015, a finanțării investițiilor capitale, fiind imposibilă dezvoltarea infrastructurii în locurile privative de libertate conform standardelor, inclusiv elaborarea și implementarea planurilor de construcție/reconstrucție a sediilor, potrivit politicilor adoptate.³²

Deși legislația³³ enunță standardele de detenție și incriminează tratamentul inuman sau degradant aplicat cu intenție, nu există mecanism efectiv care să permită autorităților examinarea în fond a temeiniciei plîngerilor legate de condițiile de detenție și acordarea despăgubirilor adecvate și suficiente³⁴.

Este necesară urgentarea construcției caselor de arest și reconstrucției sediilor instituțiilor de detenție; punerea în aplicare a unui recurs cu efecte preventive și compensatorii

²⁷ Legea nr. 231 din 25.11.2011 privind aprobarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016, Hotărârea Parlamentului nr. 6 din 16.02.2012 privind aprobarea lanului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016.

²⁸ Rapoarte generale privind implementarea SRSJ, <http://justice.gov.md/tabview.php?l=ro&idc=489>.

²⁹ <http://www.ipp.md/lib.php?l=ro&idc=156>.

³⁰ Rapoartele Ombudsmanului privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anii 2011, 2012, 2013, 2014, <http://www.ombudsman.md/ro/advanced-page-type/anuale>.

³¹ Hotărârile CEDO Mitrofan contra Moldovei, nr. 50054/07, 15.01.2013; Silvestru contra Moldovei, nr.28173/10, 13.01.2015; Pisaroglu contra Moldovei, nr. 21061/11, 03.03.2015, Mescereacov contra Moldovei, nr. 61050/11, 16.02.2016.

³² Hotărârea Guvernului nr.1624 din 31.12.2003 cu privire la aprobarea Concepției reformării sistemului penitenciar și Planului de măsuri pe anii 2004-2020 pentru realizarea Concepției reformării sistemului penitenciar, Hotărârea Parlamentului nr. 6 din 16.02.2012 privind aprobarea Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016. Domeniul specific de intervenție 6.4.2.

³³ Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443 din 24.12.2004, Statutul executării pedepsei de către condamnați, Hotărârea Guvernului nr. 583 din 26.05.2006.

³⁴ Hotărârea CEDO Șişanov contra Moldovei, nr. 11353/06, 15.09.2015.

în vederea garantării căilor de atac eficiente pentru încălcările legislației și tratatelor internaționale rezultate din condițiile de detenție necorespunzătoare.

Prevenirea traficului de ființe

Lipsa informației și situația social economică deplorabilă a grupurilor vulnerabile, sunt cei mai importanți factori care favorizează traficul de ființe umane. Au fost realizate campanii de informare în scopul prevenirii și combaterii fenomenului, a fost creat Serviciul de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe³⁵. A fost modificat cadrul legal³⁶ pentru delimitarea diferenței dintre munca forțată și traficul de ființe în scop de exploatare prin muncă, dintre proxenetism și trafic în scop de exploatare sexuală, au fost înăsprite sancțiunile pentru trafic de copii, proxenetism, și organizarea cerșetoriei, pentru comiterea infracțiunii de trafic de ființe de către funcționari publici și internaționali, au fost criminalizați beneficiarii de servicii ale victimelor traficului de ființe, traficul de organe și publicitatea privind vinderea-procurarea de organe.

Însă datele statistice oficiale³⁷ nu demonstrează o tendință constantă de scădere a numărului de infracțiuni din acest domeniu (în 2011- 372 infracțiuni, în 2012 – 440 infracțiuni, în 2013 – 269 infracțiuni, în 2014 - 292 infracțiuni).

Este necesară menținerea priorităților în domeniul traficului de ființe: campanii de informare; măsuri de reabilitare economică a grupurilor social vulnerabile prin susținerea inițierii afacerilor mici și mijlocii, în special în mediul rural.

Asigurarea egalității de gen

Se mențin în continuare diferențe de gen. Pe piața muncii femeile sunt suprareprezentate în domeniile mai puțin remunerate și prezente în număr mai mic în funcții de conducere. Femeile de etnie romă, cu dizabilități și din alte grupe speciale sunt frecvent excluse din viața publică. *Statul trebuie să continue măsurile afirmative pentru consolidarea cadrului normativ, inclusiv stabilirea cotei minime de reprezentare a femeilor pe listele electorale ale partidelor politice; promovarea egalității de gen; eliminarea stereotipurilor de gen din programul educațional.*

Combaterea și prevenirea violenței în familie

Datele oficiale³⁸ relevă creșterea cazurilor de violență în familie (2012 – 6569 cazuri; 2013- 6706 cazuri; 2014- 7338 cazuri; 2015- 9203 cazuri) și ineficiența intervenției autorităților competente în protecția victimelor.

Este necesară perfecționarea în continuare a cadrului normativ existent; ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice CAHVIO; sporirea gradului de informare și educare a populației prin campanii informaționale permanente; finanțarea suficientă a serviciilor de asistență și protecție a victimelor violenței domestice.

Asigurarea drepturilor persoanelor cu dizabilități

În intervalul de timp între cele două cicluri UPR a fost adoptat cadrul normativ pentru asigurarea realizării Convenției ONU cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități³⁹. Însă nu au fost elaborate mecanisme suficiente de implementare a acestuia.

Persoanele cu dizabilități nu sunt tratate ca membri egali ai societății - accesibilitate redusă

³⁵ Hotărârea Guvernului nr. 898 din 30.12.2015, pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane și a standardelor minime de calitate, Monitorul Oficial nr.2-12/5 din 15.01.2016.

³⁶ Prin Legea nr. 270 din 07.11.2013, pentru modificarea și completarea unor acte legislative, a fost modificat Codul Penal, art. 158, 165, 168, 206, 220, 302, 316 precum și codul de procedură penală art. 90, 110, 215.

³⁷ <http://procuratura.md/file/raport.2014.final1.14.pdf>

<http://procuratura.md/file/Raport%20PG%202013%20final.pdf>

<http://procuratura.md/file/RAPORTUL%20PG%20pentru%20a.%202012.pdf>

<http://procuratura.md/file/RAPORT%202011.pdf>

³⁸

³⁹ Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nr. 60 din 30.03.2012 și acte conexe pentru implementarea legii, pentru crearea serviciilor sociale comunitare.

la infrastructura sociala, la transport, la mediul informațional; insuficiența serviciilor sociale la nivel comunitar; nivelul scăzut de plasare în câmpul muncii; prestații sociale sub nivelul minimului de existență⁴⁰. Nu este asigurat dreptul la vot, accesul liber la justiție, dreptul de a întemeia o familie pentru persoanele cu dizabilități mintale.

Este necesară ratificarea protocolului opțional la Convenție; instituirea mecanismului independent pentru monitorizarea implementării Convenției; eliminarea barierelor ce împiedică asigurarea unui trai independent și participare deplină la toate aspectele vieții a persoanelor cu dizabilități; elaborarea și implementarea mecanismelor de integrare pe piața muncii a persoanelor cu dizabilități; sensibilizarea societății pentru creșterea gradului de conștientizare, combaterea stereotipurilor în legătură cu persoanele cu dizabilități; asigurarea dreptului fiecărei persoane de a-și exercita capacitatea juridică prin abolirea prevederilor legale privind mecanismul de substituire a deciziilor și înlocuirea acestuia cu mecanismul de suport în exercitarea capacității juridice.

Asigurarea unui trai decent

Criza economică și majorările permanente ale prețurilor și tarifelor la mărfurile de consum și servicii afectează în continuare nivelul de trai al populației per ansamblu și generează aprofundarea sărăciei celor mai vulnerabile grupuri.

Sistemul actual de pensii nu este echitabil și sustenabil. Indicatorii în baza cărora se calculează pensia sunt învechiți. Ombudsmanul a atenționat Guvernul despre faptul că pensia medie lunară nu acoperă minimul de existență pentru pensionari (2013-76,1%; 2014-78%; 2015-81,1%). Analiza datelor oficiale⁴¹ din ultimii 3 ani atestă că pensia medie de care beneficiază circa 98% din totalul pensionarilor este sub nivelul minimului de existență⁴².

Salariul minim pe țară stabilit⁴³ nu acoperă minimul de existență calculat semestrial⁴⁴ (anii 2009-2014 - 600 lei (27 EURO), din 2014 - 1000 lei (45 EURO)). Legea cu privire la minimul de existență⁴⁵ are un caracter formal, deoarece nu reglementează modalitatea și etapele de ajustare a prestațiilor sociale și salariului minim pe țară la nivelul minimului de existență⁴⁶.

Este necesară ratificarea Protocolului Opțional la Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale și ajustarea prestațiilor sociale și a salariului minim la minimul de existență.

Promovarea și asigurarea drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova

În intervalul de timp între cele două cicluri UPR, situația privind asigurarea drepturilor omului în regiunea transnistreană nu s-a îmbunătățit considerabil. Rele tratamente în locurile de detenție, încălcarea sistemică a dreptului la educație, a dreptului la proprietate, a libertății circulației sunt doar câteva din problemele care afectează persoanele care domiciliază în regiune și în zona cu regim sporit de securitate⁴⁷. Deși în Planul național de acțiuni în domeniul

⁴⁰ Rapoartele Ombudsmanului privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2013, 2014, 2015, <http://www.ombudsman.md/ro/advanced-page-type/anuale>

⁴¹ Casa Națională de Asigurări Sociale <http://www.cnas.md/lib.php?l=ro&idc=244&nod=1&>

⁴² Rapoartele Ombudsmanului privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anii 2013, 2014, 2015,

⁴³ Hotărîrea Guvernului nr. 550 din 09.07.2014 privind stabilirea cuantumului salariului minim pe țară.

⁴⁴ Hotărîrea Guvernului nr. 285 din 30.04.2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calculare a mărimii minimului de existență.

⁴⁵ Legea nr. 152 din 05.07.2012 cu privire la minimul de existență

⁴⁶ Rapoartele privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2012, 2013

⁴⁷ Rapoartele anuale ale Ombudsmanului privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova, <http://ombudsman.md/en/advanced-page-type/anuale>; rapoartele asociației Promo-LEX privind respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova, <https://promolex.md/index.php?module=publications>; Report on Human Rights in the Transnistrian Region of the Republic of Moldova, by Thomas Hammarberg, february 2013, file:///C:/Users/CPDOM/Downloads/Senior_Expert_Hammarberg_Report_TN_Human_Rights%20(1).pdf

drepturilor omului pe anii 2011-2014⁴⁸ au fost incluse mai multe obiective legate de promovarea și asigurarea drepturilor omului în regiunea transnistreană, multe din acestea nu au fost realizate.

În octombrie 2012 Oficiul Avocatului Poporului a deschis o reprezentanță în satul Varnița, localitate aflată în zona cu regim sporit de securitate a conflictului transnistrean. Reprezentanța monitorizează, din sursele disponibile, respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană și contribuie la promovarea drepturilor omului prin susținerea activității ONG-urilor din regiune.

După războiului de pe Nistru din anul 1992, circa 130 mii persoane au părăsit regiunea devenind persoane intern strămutate. Lipsa unei legislații privind persoanele intern strămutate generează inexistența unor garanții de protecție a acestora și creează un vid juridic. Legislația în vigoare nu prevede noțiunea de persoană intern strămutată, și nici mecanisme de protecție a acestei categorii de persoane.

Este necesară includerea pe agenda de negocieri în cadrul formatelor existente a subiectelor legate de monitorizarea, promovarea și apărarea drepturilor omului; crearea grupului sectorial pentru drepturile omului⁴⁹, susținerea în mod activ a eforturilor societății civile în promovarea drepturilor omului în regiunea transnistreană, retragerea rezervelor cu privire la neasigurarea respectării tratatelor internaționale în regiunea transnistreană, formulate la momentul semnării, acceptării, aprobării sau aderării la tratatele internaționale.

---

⁴⁸ Hotărîrea Parlamentului nr. 90 din 12.05.2011 cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pe anii 2011-2014.

⁴⁹ Prin Hotărîrea Guvernului nr. 1178 din 31.10.2007 pentru realizarea inițiativelor Președintelui Republicii Moldova privind întărirea încrederii și securității în contextul procesului soluționării problemei transnistrene, a fost aprobată lista grupurilor de lucru sectoriale și componența lor: grupul de lucru pentru economie și comerț, grupul de lucru pentru dezvoltarea infrastructurii; grupul de lucru pentru asigurarea funcționării normale a căii ferate, grupul de lucru pentru ocrotirea sănătății și probleme sociale, grupul de lucru pentru educație și știință, grupul de lucru pentru demilitarizare și întărirea securității, grupul de lucru pentru ajutoare umanitare, grupul de lucru pentru agricultură. Grupurile de lucru, create la Chișinău și Tiraspol, au scopul de a implementa în comun proiecte concrete în sfera social-economică, umanitară și de securitate, inclusiv cu concursul partenerilor internaționali și de a contribui la sprijinirea populației și, în același timp, la crearea unor condiții propice pentru desfășurarea negocierilor privind reglementarea politică a conflictului. Ombudmanul recomandă începînd cu anul 2013, crearea unui grup sectorial pentru drepturile omului (<http://ombudsman.md/ro/advanced-page-type/anuale>).